

OD REDAKCJI

Numer czwarty *Roczników Pedagogicznych* poświęcony jest, tradycyjnie i zgodnie z założeniami programowymi czasopisma, zagadnieniom i sprawom stanowiącym przedmiot poznania i refleksji pedagogiki opiekuńczo-wychowawczej, pedagogiki rodziny i pedagogiki społecznej. Ta intradyscyplinarna perspektywa i tym razem w centrum namysłu ma, najogólniej rzecz ujmując, życie małżeńsko-rodzinne toczące się w określonych warunkach socjokulturowych, ekonomicznych, politycznych, warunkach pluralizmu aksjologicznego i zmian obyczajowych. W rodzinie, jak w soczewce, skupiają się problemy, dylematy, a także zyski i straty niesione z falą dokonujących się obecnie przemian w każdym wymiarze życia jednostki, społeczności i narodu. Pojawiają się więc nowe wymagania, trudności, niepokoje, szanse i zadania związane z realizacją funkcji naturalnych i zinstytucjonalizowanych środowisk wychowawczych. Stanowią one kluczowe wyzwania dla pedagogów, nauczycieli, wychowawców, a przede wszystkim rodziców. Wydaje się, że szczególnie ważnym zadaniem jest twórcza adaptacja do zmieniających się warunków wychowawczych, co nie oznacza np. modnego dziś zabiegu „redefiniowania” pojęć, lecz raczej wydobycie tego, co wartościowe, a co respektuje godność osoby oraz chroni fenomen *homo familiaris* urzeczywistniający się w codziennym życiu człowieka.

Nadesłane do redakcji teksty są nie tylko zwiastunem nowych zjawisk i przemian dotyczących rodziny i jej członków, lecz także reprezentacją wybranych problemów i wyzwań w tym zakresie, stawianych współcześnie pedagogice i jej subdyscyplinom w wymiarze teorii i praktyki wychowawczej. Autorzy artykułów dostrzegli je jako znaczące i na łamach niniejszego numeru podzielili się wiedzą i troską związaną z opieką i wychowaniem kolejnego pokolenia dzieci i młodzieży. W efekcie oddajemy Czytelnikowi numer prezentujący zróżnicowaną problematykę i tym samym odzwierciedlający wielowymiarowość i wieloaspektowość życia małżeńsko-rodzinnego.

Zaproponowany w tym numerze układ treści jest czytelny, gdyż rozpoczyna się od kwestii ogólnych, wprowadzających, związanych z szerszą perspektywą poprzez podejmowanie zagadnień dotyczących zjawisk i fenomenów życia małżeńsko-rodzinnego, po tematy związane ze specyficznymi trudnościami i problemami.

Zbiór tekstów otwierają dwa artykuły, które można uznać za wprowadzające. W pierwszym, autorstwa Barbary Kromolickiej, zatytułowanym *Spoleczne zadania pedagogów wobec kryzysu zaufania i solidarności w społecznościach lokalnych* Autorka podnosi zagadnienie niepokojącego zjawiska zmniejszania się stanu zaufania społecznego i solidarności międzyludzkiej w społecznościach lokalnych. Odwołując się m.in. bogatej tradycji teorii i praktyki pedagogiki społecznej w Polsce, fakt ten uznaje za istotne zadanie i pole do działania pedagoga, który nie tylko powinien trafnie i rzetelnie rozpoznawać realne zmiany, ale również powinien diagnozować potencjał i aktywizować społeczność lokalną – siły ludzkie i społeczne. Wobec dokonujących się zmian Autorka wyraża i uzasadnia tezę o wartości pracy środowiskowej i potrzebie kształcenia pedagogów w tym kierunku. Zauważyć trzeba, że artykuł przybliży ważne kwestie społeczności lokalnych, które stanowią istotny i bliski kontekst funkcjonowania każdej rodziny.

W drugim artykule pod tytułem *Znaczenie i wielowymiarowość przestrzeni domu rodzinnego* Teresa Olearczyk i Elżbieta Osewska określają przestrzeń domu rodzinnego w postaci wymiaru fizycznego, psychologicznego, społecznego, kulturowego oraz duchowo-religijnego. Autorki wskazują na znaczenie wyróżnionych wymiarów dla integralnego rozwoju i wychowania człowieka w dobie intensywnie dokonujących się przemian. Zauważają adekwatność przestrzeni domu rodzinnego do sfer rozwoju człowieka i podnoszą jednocześnie aksjologiczny wymiar tychże odniesień.

Kolejne artykuły są uszczegółowieniem niektórych zjawisk życia małżeńsko-rodzinnego i nawiązują do zagadnień dotyczących ról małżeńskich, rodzicielskich, dziadków i dzieci w rodzinie. W większości teksty te stanowią formę komunikatów z badań własnych ich autorów.

W artykule *Inteligencja emocjonalna młodych kobiet o wyższym i niższym poziomie dojrzałości psychicznej do małżeństwa* Andrzej Dakowicz analizuje związek między dojrzałością psychiczną do małżeństwa młodych kobiet a ich inteligencją emocjonalną. Zakłada, że małżeństwo jako relacja mężczyzny i kobiety odznacza się wysoką jakością i może efektywnie funkcjonować, o ile małżonkowie wykazują się dojrzałością psychiczną, ta z kolei powiązana jest z poziomem inteligencji emocjonalnej. Uzasadnieniem tych tez jest przytoczona literatura przedmiotu oraz badania własne Autora. Następne opracowanie odnosi się do zagadnień funkcjonowania w rolach rodzicielskich. Paulina Rzewucka w artykule *Znaczenie doświadczeń życiowych w kształtowaniu się preferencji wychowawczych rodziców uczniów w młodszym wieku szkolnym* wskazuje na znaczenie osobistych doświadczeń wyniesionych z rodziny generacyjnej w wychowawczych preferencjach dorosłych wobec ich własnych dzieci. Przedstawione dane procentowe mogą stanowić przyczynek do szerszych badań umożliwiających także statystyczne wnioskowanie o interesujących Autorkę powiązaniach. Problematykę roli babci i dziadka w rodzinie pod-

jęły Joanna Wnęk-Gozdek i Jolanta Maćkowicz w tekście *Znaczenie kompetencji cyfrowych polskich (euro)dziadków w podtrzymywaniu relacji z wnukami*. Autorki, na podstawie analizy literatury przedmiotu oraz na podstawie jakościowych badań własnych, podejmują zagadnienie relacji dziadków z wnukami w sytuacji długotrwałego oddalenia. Pokazują, jak u osób, które funkcjonują w rolach dziadków, można zmniejszyć i przełamać poczucie samotności i frustrację spowodowaną brakiem kontaktu z wnukami dzięki pozaformalnej i nieformalnej edukacji kompetencji cyfrowych. To stosunkowo rzadko podejmowane zagadnienia, a przecież doświadczenie rozłąki i samotności jest udziałem wielu osób znajdujących się w okresie średniej i późnej dorosłości. W artykule *Poczucie sensu życia i wartości młodzieży – konteksty psychopedagogiczne* Danuta Opozda zakreśla mapę zagadnień na styku psychologii i pedagogiki dotyczących podmiotowego charakteru poczucia sensu życia i systemu wartości. Autorka nawiązuje do rozwojowych i wychowawczych aspektów kształtowania poczucia sensu życia młodzieży oraz przywołuje przykładowe wyniki badań nad deklarowanymi przez młodzież wartościami mającymi znaczenie w określaniu sensu ich własnego życia.

Następne artykuły w niniejszym zbiorze w bardziej bezpośredni i podstawowy sposób diagnozują niektóre problemy będące doświadczeniem niejednej rodziny.

Mateusz Chmielewski w tekście zatytułowanym *Wychowanie religijne w rodzinie w świetle wypowiedzi osób dorosłych przeżywających kryzys wiary* skupia uwagę na przejawach wspomnianego kryzysu i „elementach” wychowania religijnego, które umożliwiają przejście w sposób rozwojowy przez ów kryzys. Zauważa również braki i błędy w wychowaniu religijnym, które w nurcie współcześnie narastającej sekularyzacji mogą ten kryzys wywołać i utrwałać. W podjętej refleksji Autor rozwija interpretację narracji dorosłych doświadczających kryzysu wiary w ramach badań jakościowych prowadzonych w tym zakresie. W artykule *Obraz małżeństwa i rodziny w opinii dorosłych dzieci rozwiedzionych rodziców* Agnieszka Regulska i Wiktoria Ślusarczyk podejmują problematykę rozwodową. Autorki dokonują próby opisu obrazu rodziny w percepcji osób, które w dzieciństwie doświadczyły rozwodu rodziców. Na podstawie opinii pozyskanych od 84 osób badanych metodą sondażu diagnostycznego formułują odpowiedź na pytania o niektóre aspekty obrazu małżeństwa i rodziny (np. nierozzerwalność, monogamiczność). Z kolei Magdalena Leśniak przedstawia wybrane zagadnienia dotyczące funkcjonowania rodziny patchworkowej. W artykule *Rodzina patchworkowa jako system – egzemplifikacja problemu* Autorka odwołuje się do teorii systemowej mającej szerokie zastosowanie w diagnozie i w pracy z rodziną. Z tej perspektywy prowadzi analizę danych narracyjnych kobiety funkcjonującej w roli macochy. To rodzaj studium przypadku, którego opis i interpretacja nawiązuje do założeń systemowego rozumienia rodziny. W artykule *Wsparcie dla sprawcy przemocy domowej pomocą dla rodziny*

Magdalena Łuka dokonuje krótkiej charakterystyki sprawcy przemocy domowej oraz prezentuje niektóre formy pracy z osobą stosującą przemoc. Autorka nawiązuje do systemowego rozumienia rodziny, wskazując, że przemoc nawet w jednej relacji rodzinnej w wymiarze źródeł i konsekwencji dotyka wszystkie osoby systemu rodzinnego. Zbiór artykułów zamyka tekst autorstwa Moniki Kiszki zatytułowany *Nowy model rodzicielstwa i jego konsekwencje*. Autorka formułuje w nim osobistą refleksję nad jedną z odsłon współczesnego rodzicielstwa, tj. rodzicielstwa idealnego, rozumiejąc je jako model opresyjny, czy tak w istocie jest (?) – efekt próby uzasadnienia słuszności tego przekonania odnajdzie Czytelnik w tekście.

W końcowej części prezentowanego numeru po dziale *Artykuły* umieszczona jest recenzja książki Grzegorza Godawy zatytułowanej *Pedagogia bliskości międzyludzkiej*, wydanej w roku 2023. Recenzję przygotowała Paulina Rzewucka. Patrycja Leśniak-Walczuk przedstawiła natomiast sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej: „Wychowanie w rodzinie: teoria i badania. W 20. rocznicę śmierci ks. Józefa Wilka”, która odbyła się w KUL 7 listopada 2024 r.

W imieniu własnym i Zespołu redakcyjnego dziękuję Państwu Recenzentom i Autorom, a Czytelnikom życzę inspirującej lektury. Zapraszam również do twórczego udziału w przygotowaniu czwartego numeru na rok 2025 poprzez nadsyłanie tekstów artykułów, recenzji, polemik, co umożliwi dopełnienie obrazu życia człowieka – *homo familiaris* w subdyscyplinarnym oglądzie pedagogicznym.

Dr hab. Danuta Opozda, prof. KUL
Redaktor naukowy numeru